

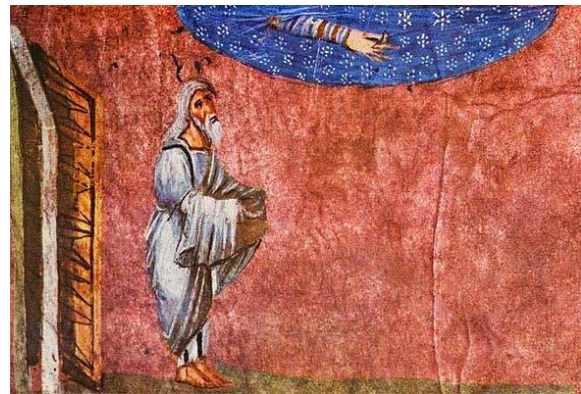
Vertrouwen

Voorganger: ds. Jurjen Zeilstra
Regenboogkerk Hilversum

Schriftlezing Oude Testament: Genesis 15: 1-6
(Vertaling NBV21)

Tweede Schriftlezing: Hebreëen 11: 1-3 en 8-11

Schriftlezing Evangelie: Mattheüs 15: 21-28

Abraham onder de sterrenhemel,
Byzantijns handschrift 6^e eeuw

Inleiding

Geloven is gefundeerd vertrouwen. Meer dan een zelfstandig naamwoord verdient het een werkwoord te zijn. Iedere zondag mogen wij opnieuw samen leren te geloven. Abrams geloofsvertrouwen groeit in de praktijk van het leven uit tot een gerechtigheid, rijk als sterren aan de hemel. God zaait nooit tevergeefs. Vandaag precies 28 jaar geleden was het ook Hervormingsdag. Op 31 oktober 2021 werd ik in een kerkdienst in de Zuiderkerk, door ds. Frits van de Ree aan jullie gemeente verbonden. In dankbaarheid mogen we omzien op heel veel zegen. Het thema van deze dienst in het kader van het jaarthema 'Geïnspireerd geloven' van de Protestantse gemeente Hilversum is eenvoudigweg: Vertrouwen

Prediking

Gemeente van Christus,
geloof is een van de kostbare vruchten van de Gods Geest.¹ Daarom mag je het zo zien dat geloof een geschenk van God is dat jij in vrijheid kunt ontvangen. Het geheim van het leven geeft jou een cadeau. Geloof is geen verdienste waaruit recht op een beloning zou kunnen ontstaan, ook al kun je je rijk voelen omdat je zoveel gekregen hebt. Maar geloven is een uitnodiging en een werkwoord, een dynamisch begrip dat een eigen kracht kan ontwikkelen, wanneer je het de ruimte geeft. Geloof kan zich ontwikkelen tot een motor, waar tal van activiteiten door worden aangezwengeld en waar door voor problemen een oplossing wordt gezocht, en soms, niet altijd, gevonden. Maar ook wanneer het niet lukt, geeft geloof een kracht om het uit te houden. Je ontwikkelt een visie. Je gaat ergens heen. Je bent onderweg. Je stelt elkaar in staat impasses te doorbreken. Je deelt de weg waarop je loopt met anderen in talloze ontmoetingen. Samen verrijken jullie elkaar en vervolgens ook weer anderen die misschien niet precies dezelfde kant oplopen, maar die je wel op de kruispunten van het leven ontmoet. Mensen met een overtuiging. Dat kan wel eens gevaarlijk zijn en scherpe randen hebben. Maar dat kan ook prachtige gedeelde vergezichten opleveren, terwijl jij en de mens die je ontmoet, beiden in staat gesteld worden in wederzijdse gastvrijheid elkaar te verrijken. Deze ruimhartige en hartelijke vorm van geloven wordt, terecht, ook wel met 'vertrouwen' vertaald.²

De zojuist verschenen Nieuwe Bijbelvertaling 2021 zegt:

Abram vertrouwde op de Heer

¹ Opgesomd, o.a. in Galaten 5, 22-23.

² Grondwoord voor geloven in Hebreeuws: 'aman', Grieks: 'pisteuoo'.

en deze rekende hem dit toe als rechtvaardigheid.³

Ik ben daar blij mee, want waar de NBG vertaling van 1951 nog sprak van:

Hij geloofde in de Here,
en Hij rekende het hem toe als gerechtigheid;

vertaalde de NBV 2004:

Abram vertrouwde op de Heer,
en deze rekende hem dat toe als een rechtvaardige daad.

Maar dat laatste staat er nu in de grondtekst nu juist echt niet! De goede hervormer Maarten Luther zou zich in zijn graf hebben omgedraaid had hij dit laatste gehoord, wat dit was voor Luther ten tijde van de Reformatie nu net het hele eieren eten. Op Hervormingsdag, toch iets om even bij stil te staan. De centrale these van Luther was immers: De rechtvaardige zal leven door geloof.⁴ Dat er uit geloof rechtvaardige daden voort kunnen komen, wilde de hervormer graag geloven. Maar dat het geloof zelf als een daad, dat wil zeggen een van de goede werken gezien zou moeten worden, daar had Luther nooit mee kunnen instemmen. In zijn interpretatie was het God die Abraham rechtvaardigde, niet Abraham die het in de ogen van God zo mooi had gedaan dat hij Gods lof verdiende. Luther leefde in een tijd dat een kerk middels de sleutelmacht van de paus meende de beloningsschatten van de goede werken te kunnen beheren als een soort geestelijke bank, en kon inzetten voor de afluathandel. Met een diploma van de kerk op zak had je een snelle en verzekerde toegang tot God. De Sint Pieter in Rome is van het geld van de goedgelovigen gebouwd. Maar zo kan het niet. Op deze Hervormingsdag blijft het belangrijk dat we de puntjes helder zichtbaar op de i zetten. De kerk gaat helemaal niet over de toegang tot God. Iedere gelovige staat immers persoonlijk in relatie tot het heilige.

Het is dan ook niet de bedoeling zijn dat wij vandaag Abraham als geloofsheld op een voetstuk gaan zetten.⁵ Sowieso doen wij er goed aan voorzichtig te zijn met standbeelden voor mensen, letterlijk of figuurlijk. In onze tijd schijnen we daar geloof ik opnieuw achter te moeten komen. Geen mens is volmaakt. En iedere historicus weet dat een standbeeld meer zegt over de oprichters en hun tijd, dan over de schijnbaar voor eeuwig in brons opgerichte mens in kwestie. In de bijbelse Abraham vinden wij dan ook niet zozeer een historische figuur die we zouden moeten vereren, als wel een tijdloze definiëring van geloofsvertrouwen, die bedoeld is om door onszelf te worden ontvouwd. Op dit format, op dit *chiffre*, de geheimenis, het paradigma, de taal geënt op deze verhalen van een zwerver, een ontwortelde die zich geroepen voelde, kun je kostbare woorden iken waarmee je zelf op zoek kunt gaan naar de betekenis van je leven. Je zult niet bedrogen uitkomen.

Wat je leert, is leven met onzekerheden. Want ook al wonen wij niet in tenten. Onze huizen, materieel en geestelijk, ze zijn maar tijdelijk. Onze planeet is niet anders dan één groot uniek, kwetsbaar, wonder in het heelal.

---

³ Genesis 15,6. (NBV21)

⁴ Romeinen 1,17. (NBV21)

⁵ Westermann wijst erop dat de eindredactie van Genesis 15 relatief laat zal hebben plaatsgevonden, in de Koningentijd. Het beeld van Abraham dat nu verrijst in Genesis is daarom composiet van karakter. Vgl. Westermann, C., *Biblischer Kommentar Altes Testament*, 1/2, Genesis 12-36, Neukirchen-Vluyn 1981, 273-275.

Hoor, een stem zegt: 'Roep!'
En een stem antwoordt: 'Wat zou ik roepen?
De mens is als gras, teer als een bloem in het veld.
Het gras verdort en de bloem verwelkt
wanneer de adem van de Heer erover blaast.
Ja, als gras is dit volk.'
Het gras verdort en de bloem verwelkt,
maar het woord van onze God houdt eeuwig stand.⁶

Nooit worden wij in het geloof opgeroepen ook maar iets voor zoete koek aan te nemen van een of andere autoriteit, hetzij priester, hetzij dominee, hetzij overheid, hetzij consumptie industrie. Integendeel, wij worden losgemaakt van oude zekerheden en leren het opnieuw kritisch te denken: vragen te stellen, alles te onderzoeken en het goede te behouden.⁷ Jezus zegt:

Zo lijkt iedere schriftgeleerde
die leerling in het koninkrijk van de hemel is geworden
op de heer des huizes
die uit zijn schatkamer
nieuwe en oude dingen tevoorschijn haalt.⁸

Nooit zal het gaan om een complete gereedschapskist of een statische set zekerheden. Altijd zullen oude waarheden als ze de moeite waard zijn, opnieuw moeten worden bevraagd. Het punt is, in het geval van Abram, dat hij niet stilstaat, maar in beweging komt, de zekerheden die hij heeft, telkens weer achter zich laat en bereid is zich te laten leiden door een stem. Dat is een ingeving van het hart.

Er bestaat vanouds in de theologie onderscheid tussen de activiteit van het geloven enerzijds, en de profilering van datgene of diegene waarin je gelooft anderzijds. Het inhoudelijke van het geloof dat wordt geloofd, wordt *fides quae creditur* genoemd. Maar jouw geloof in iets of iemand, wordt vanouds *fides qua* genoemd, dat is het geloof waarmee geloofd wordt. Beide vormen komen we in de bijbel tegen. Daarbij zijn er sommige verhalen, waarbij het niet anders kan, dan dat het een vertrouwen in een persoon is wat wordt bedoeld. Ik denk daarbij aan het verhaal van de ontmoeting van Jezus met de Kanaänitische vrouw uit het gebied van Tyrus en Sidon, dat is het huidige Libanon.

Jezus bevindt zich aan de randen van het beloofde land. Hier valt naar Joodse maatstaven helemaal geen geloof te verwachten. Hoe zou zo'n vreemdeling, een buitenlandse vrouw, aan inhoudelijke kennis over het geloof moeten komen? En toch gebeurt het wonder. De vrouw met de onverklaarbaar zieke dochter, is dwars door alle grenzen en vooroordelen heen tot een vasthoudend vertrouwen in Jezus in staat. Zo'n vertrouwen mag geloof heten. Jezus zelf wordt erdoor overvallen en voelt zich aanvankelijk niet geroepen op haar vraag in te gaan. Dit is een heel menselijk moment. Maar hier is het ook dat het evangelie uit z'n Joodse format barst en cultuurgebondenheid gaat overschrijden. Gedreven door haar liefde voor haar dochter, is deze vrouw alle schaamte voorbij.

---

⁶ Jesaja 40, 6-8.

⁷ 1 Tessalonicenzen 5,21.

⁸ Matteüs 13,52.

En zij pareert de afwijzing door Jezus en zijn woord over het verschil tussen kinderen en honden, die eigenlijk een belediging is, met het snedige antwoord:

...honden eten toch de kruimels op
die van de tafel van hun baas vallen.⁹

Dat heeft ze goed gezien. Wij hebben zelf twee honden en als u eens wist hoe snel ze kunnen zijn. Wij hebben ze goed opgevoed. Zij eten niet van onze tafel. Maar als u wist hoe snel ze erbij zijn als er iets te halen valt! Menig kind is vroeger op deze wijze van een harde korst verlost, zonder dat wij het als ouders hebben gezien. Jezus moet wel in de lach geschoten zijn en hij prijst de heidense vrouw om haar geloof in Hem en eigenlijk haar zelfvertrouwen dat blijkt uit haar gevatte antwoord. Met die dochter is het volgens de evangelist helemaal goed gekomen.

In de bijbel is geloven dus synoniem met 'vertrouwen op'. Gods genade, zijn liefde, Gods trouw aan een mens is vaak nauw verbonden met de inhoud van het geloof waar het om gaat. Maar dat gaat niet buiten de context om. Jezus is in dit verhaal de aanraakbare representant van Gods goedheid. De etnische grenzen worden doorbroken. Gods mensenliefde wordt gedeeld. Er is niet zelden een belofte aan verbonden, die in de vorm van een opdracht aan een mens wordt gepresenteerd. Er klinkt een woord. Een visioen wordt ingegeven. Een droom overkomt een mens in zijn slaap. Abraham staat op en gaat op weg, het onbekende tegemoet. Het visioen van Abram in Genesis 15, wordt vaak gezien als de kern van de Abrahamscyclus, waar alle andere verhalen omheen zijn opgebouwd.

Van deze Abraham zijn wij allemaal kinderen, kinderen van de belofte, die zwerven door het leven, altijd onderweg. Wij zijn pelgrims die omhoog kijken naar de sterren aan de hemel, hoe ver van de stad van de vrede wij ook kunnen ronddwalen. Hoezeer ons ook geloof in materiële welvaart is aangepraat, een geloof dat op die manier onwaarschijnlijk bleek te zijn en bijna onoplosbare problemen voor onze planeet veroorzaakt heeft. Nooit heeft Israël willen vergeten, ook niet toen het zelf in huizen van steen woonde, met dorpjes en stadjes en akkertjes, ook niet de vele, vele, keren dat de Joden zelf uiteengeslagen werden in diaspora, nooit heeft Israël willen vergeten dat hun geestelijke stamvader Abraham een zwerver was, een nomade, een bedoeïen. Daarbij gaat het, wat de belofte betreft, natuurlijk niet om letterlijke kinderen of nazaten of een stamboom. In de gestalte van Abram vinden wij ten diepste een definitie van wat geloven nu eigenlijk is. Dat is niet het leven met vaste zekerheden. Geloof is niet een dogmatische opsomming van waarheden, geschikt om in een gouden lijstje aan de muur te hangen en tevreden naar te gaan zitten kijken, met je armen over elkaar. Wij zijn allemaal in beweging. Allemaal zijn we voor een tijdje een samenhangend geheel met een geest en een lichaam, met een leven dat open gaat, kracht en kansen en een leven dat zich sluit, als een bloem moe van het bloeien.

De mens – zijn dagen zijn als het gras,
hij is als een bloem die bloeit op het veld
en verdwijnt zodra de wind hem verzengt;
de plek waar hij stond, kent hem niet meer.¹⁰

---

⁹ Matteüs 15,27.

¹⁰ Psalm 103, 15-16.

Maar iedereen die zichzelf als kind van Abraham beschouwt, zal beseffen dat hij in dit alles niet alleen is. Kinderen van Abraham worden gedreven door een gezamenlijk verlangen. Het is een verlangen dat grenzen doorbreekt en de taal van het hart doet verstaan. Je gaat anderen herkennen en ontmoeten.

Dat kunnen heus mensen zijn, die heel anders dan jij in het leven staan, maar zich, op hun manier, ook op Abraham beroepen. Dan komt het erop aan, elkaar te zien in het licht van die ene God, die roepstem die de mens tot aanzijn riep en die Abraham zijn weg wees.

Op zich is het een boeiend gegeven, waar vaak overheen gelezen wordt, dat Israël het besef heeft gehad dat in het boek Genesis aan de verhalen van Abraham elf hoofdstukken vooraf moesten gaan die handelen over de hele mensheid. Dus aan het particuliere, de roeping van de eigen stamvader, laat Israël, de volle breedte van de mensheid voorafgaan. Zij hebben beseft, als in de God die Abraham riep, het goddelijke in de universele zin van het woord wordt gevonden, dan hebben we daarvoor respect te hebben. Onze eigenlijk vindt een gezonde relativering in het geheel. Dit goddelijk voortgebrachte universum omvat de sporen van anderen net zo goed als ons eigen kleine traditiespoor. De mythische teksten van de schepping tot en met de Torenbouw van Babel, zij zijn echt niet ouder dan de aartsvaderteksten, maar ze worden voorop gezet, omdat ze aan Israël een tijdloze oriëntatie geven in de wereld.

Mijn vader was een zwervende Arameeër. Hij trok naar Egypte en woonde daar als vreemdeling met een handvol mensen, maar ze groeiden uit tot een groot en zeer machtig volk.¹¹

Een 'goed' geloof is daarbij geen geloof dat zogenaamd de antwoorden op alle vragen die het leven kan stellen, pretendeert in pacht te hebben. Wie gelooft wordt niet onkwetsbaar, integendeel. Wie gelooft ziet de waarde van een kwetsbare opstelling in een harde wereld. Een geloof dat hout snijdt, laat zich aanvechten, in een wereld vol onopgeloste vragen. Tegelijk weet de mens die leeft met dit geloof van liefhebben en doorzetten, van stap voor stap op weg zijn, van een weg die het doel kan zijn, van omzien in verwondering op de slingerweg die achter je ligt, net als Abraham, gedreven door een droombeeld van een stad van vrede en gerechtigheid, waar mensen vanuit Gods hand aan elkaar tot zegen worden gesteld.

Er is een tijd van komen en een tijd van gaan. Voor mij is de tijd van gaan nu gekomen. Deze kerk was voor mij die stad waar Abraham naar onderweg was. Jullie waren 28 jaar lang die mensen. Het hemelse Jeruzalem verloor haar abstractie en werd tastbaar, was op aarde neergedaald. Je kon er binnen gaan. Te midden van jullie heb ik mij een kind van Abraham gevoeld. Ik ben jullie tegen gekomen op al mijn wegen. Een welkome gast ben ik geweest in jullie huizen, talloze keren. Ik werd in de familiekring uitgenodigd en in vertrouwen genomen, in weet niet hoe vaak, bij vreugde en verdriet. Vele warme vriendschappen hielpen mij om mijn ambt hoog te houden én ermee te spelen, er samen met jullie inhoud aan te geven. Jullie belangstelling joeg mij aan tot onderzoek. Samen hebben wij duizenden keren de bijbel gelezen en bevraagd. Iedere zondag opnieuw leerden wij, van elkaar en met elkaar, wat geloven eigenlijk is. Ik vertrouw erop dat God zich op die manieren zal blijven laten vinden, door jullie en door mij.

Amen.

Uitzending en zegen

Als jullie vanhier gaan, of ben je thuis en vier je met ons mee,

---

¹¹ Deuteronomium 26,5.

wees ervan verzekerd gezegende mensen te zijn.
Deze God schenkt door zijn goedheid mensen het geloof in het hart.
Al die jaren dat we samen mochten optrekken heeft God dat gedaan.
Dat zal Hij blijven doen. Daar mogen we op vertrouwen.

De genade van onze Heer Jezus Christus,
de liefde van God,
de gemeenschap van de Heilige Geest,
met jullie allen.

Afbeelding:

